Soluția poate fi găsită numai în cadrul constituțional

Dialog cu dl Dinu MARCEL, șeful direcției de analiză politică a Ministerului de Externe al României, conducătorul delegației române în Comisia mixtă de la Chișinău pentru controlul încetării focului și separarea forțelor în conflict din raioanele din stînga Nistrului.

□

— Domnule ambasador, în ultimul timp tot mai des se lansează în opinia publică ideea ca forțele neutre de interpunere să fie folosite pentru calmarea conflictului din Transnistria. N-ar fi binevenit ca Republica Moldova să se sprijine în cazul dat pe forțele O.N.U. sau C.S.C.E.? Cum vedeți Dumneavoastră această chestiune?

— În practica internațională în cazul izbucnirii unor conflicte asemănătoare rolul «căștilor albastre» ale O.N.U. e de separare a forțelor, aflate în conflict, și nu de a interveni împotriva acestora. Mai mult decît atît — atunci cînd, totuși, violențele continuă cu înverșunare, forțele O.N.U., după cum ne-a demonstrat și experiența recentă din Iugoslavia, se retrag și nu mai intervin pînă cînd se restabilește încetarea focului.

În plus trimiterea forțelor O.N.U. presupune discutarea prealabilă a conflictului în cauză în cadrul Consiliului de Securitate al O.N.U. și cere respectarea anumitor condiții și constituie în general un proces îndelungat. Și tot în referire cu exemplul Iugoslaviei: de la punerea în discuție a problemei la Consiliul de Securitate al O.N.U. și pînă la trimiterea unor forțe în Iugoslavia (zona conflictului) au trecut cîteva luni. Mai trebuie să știm, că forțele O.N.U. nu întreprind activități de poliție, ele, practic, sînt niște observatori. Și în cazul războiului din Golf armata, care a acționat acolo, a fost denumită «forță militară internațională», fiind de fapt, forță militară a Statelor Unite și nu a avut steagul O.N.U., ci numai acordul Consiliului de Securitate. În ce privește folosirea în calitate de observatori a reprezentanților forțelor din țările C.S.C.E. (Conferinței de securitate și cooperare în Europa), apoi astfel de forțe în realitate încă nici nu există.

A existat intenția de creare a unor forțe identice ale C.S.I., dar pînă acum nu s-a reușit să se ajungă la un acord concret, ce ne-a demonstrat și cazul cu conflictul din Carabahul de Munte. Și chiar dacă forțele C.S.I., ar fi, totuși, create, apoi în marea lor majoritate ele ar fi formate din trupe ruși, și, deci, nici un fel de neutralitate în cazul unor asemenea conflicte, ca în Transnistria, nu poate fi asigurată.

— Atunci cum trebuie conceput rolul observatorilor internaționali?

— Grupul de observatori, în componența căruia intră reprezentanți din Federația Rusă, România, Ucraina și Republica Moldova și completat cu circa 300 de persoane, a fost stabilit ca urmare a hotărîrii din 17 aprilie a miniștrilor de externe ai celor patru țări cu scopul de a contribui la controlul asupra încetării focului și separarea forțelor, implicate în conflictul din Transnistria. Acest grup are un mandat identic cu cel pe care, de regulă, îl au observatorii O.N.U. El a fost astfel conceput, ca în orice nucleu de bază să fie cîte un membru din fiecare țară pentru a asigura imparțialitatea și neutralitatea lor. Faptul că s-a prevăzut introducerea primilor observatori pînă la 14 mai — adică după ce s-a scurs un timp mai puțin de o lună după hotărîrea miniștrilor — este deosebit de îmbucurător și, în orice caz, a avut loc mult mai rapid, decît s-ar fi desfășurat orice procedură asemănătoare la O.N.U.

Trebuie însă de înțeles bine, că nici observatorii internaționali, nici alți intermediari, care ar putea fi trimiși de O.N.U., C.S.C.E. sau C.S.I., nu pot rezolva în fond problemele conflictelor, și acestea nu pot fi soluționate decît pe calea tratativelor dintre cele două părți opuse.

— În prezent se discută mult despre autodeterminarea și asigurarea drepturilor minorităților naționale. Cum s-ar aplica aceste principii referitor la cazul nostru concret?

— Dreptul internațional prevede că dreptul la autodeterminare se aplică popoarelor. Aceasta înseamnă că popoarele singure își hotărăsc viitorul — dacă vor să trăiască de sine stătător sau în cadrul altor structuri statale.

Drepturile persoanelor, ce aparțin minorităților naționale, fac parte din categoria drepturilor omului, și anume ele se referă, în primul rînd, la dreptul de menținere a identității, drepturile culturale, religioase, lingvistice. Și în nici un caz minorităților nu li se recunoaște un drept la autodeterminare, cum încearcă unii să pretindă, întrucît acest drept a fost exercitat de naționalitatea-mamă.

Pe plan european și mondial, deci, problema persoanelor ce aparțin minorităților naționale se rezolvă în cadrul drepturilor omului.

— În această ordine de idei cum se rezolvă, totuși, problema în privința conflictului din Transnistria?

— Se încearcă să se creeze o confuzie vădită între cele două noțiuni și în acest cont este invocată și experiența cu tot felul de ținuturi, regiuni, republici autonome din fostul imperiu sovietic. În realitate aceste structuri numai autonome n-au fost, ele fiind folosite îndeosebi în calitate de instrumente de oprimare, precum și în chip decorativ în cadrul diferitelor conferințe unionale, la care reprezentanții acestora veneau uneori și în costume naționale, dar nu erau în realitate nici băgați în seamă la luarea deciziilor.

Este bine cunoscut că hotărîrile fundamentale și decisive au fost luate întotdeauna de către reprezentanții națiunii dominatoare, și mai ales, de membrii conducerii dictatoriale comuniste și structurile create de aceștia.

Transnistria este parte integrantă a Republicii Moldova. Apartenența Transnistriei la Republica Moldova nu este pusă în discuție de nici un document internațional. Acordurile, încheiate la Alma-Ata, prin care se creează Comunitatea Statelor Independente (C.S.I.), recunosc valabilitatea frontierelor existente. Pe de altă parte — structura populației din Transnistria (40% — moldoveni, 28% — ucraineni, 26% — ruși) arată cu claritate că nu poate fi pusă problema existenței unui popor nistrean. În esență aici este o problemă de asigurare și respectare a drepturilor persoanelor, ce aparțin minorităților naționale, și ea își poate găsi rezolvarea în cadrul constituțional al Republicii Moldova prin respectarea strictă a principiilor și normelor de drept internațional în acest domeniu, inclusiv cele prevăzute în documentele adoptate de reprezentanții Comunității Statelor Europene, adică C.S.C.E.

Eu cred că o asemenea soluție este pe deplin posibilă în cadrul reglementării politice a conflictului.

Consemnare de Gheorghe DILEVSCHI.